

IRAM

Ifjúsági Részleg és AlkotóMűhely

Csehov

Meggyeskert

- **HÁTTÉRANYAG ÉS TANÍTÁSI SEGÉDLET
PEDAGÓGUSOKNAK**
- **KÉSZÍTETTE: HUDÁKY RITA**

Az Örkény Színház nyitottan szeretne együttműködni a fővárosi és vidéki iskolákkal. Az IRAM Ifjúsági **Részleg** és **AlkotóMűhely** fontos feladata, hogy pedagógusokkal konzultáljon. Leveleikben és a foglalkozásainknak köszönhető személyes találkozásokon sok kérdés, igény jutott el hozzánk. Szeretnénk azokkal a pedagógusokkal is kapcsolatba kerülni, akiknek nem áll módjukban részt venni az osztályaikkal az előadásainkhoz kapcsolódó FLESS foglalkozásokon, és tanórai keretek között szeretnénk felkészíteni a fiatalokat a színházlátogatásra. Az IRAM csapat új tagja, Hudáky Rita gimnáziumi tanár segít ebben. Reméljük, hogy ezzel az általa összeállított anyaggal felelünk a hozzánk érkezett kívánságok egy részére: a FLESS foglalkozásaink tanórai kiegészítéséhez és az önálló, csak tanári felkészítéshez is segítséget nyújtunk.

Jó munkát kívánunk!

Várjuk Önöket az Örkény Színházban!

Mácsai Pál
igazgató

Neudold Júlia
IRAM műhelyvezető

Kedves Tanárnő, Tanár Úr!

Akik próbáltuk már, tudjuk: egy-egy iskolai csoport színházlátogatásának megszervezése rengeteg fáradságba kerül. Az adminisztráció, a helyek lefoglalása, a pénz beszedése, a közlekedés, a másnapi felmentések intézése, hogy ne feleljenek fizikából a késői órán hazaérők... – mindez önmagában sem kevés. De valójában még hamarabb kezdődik a munka: a megfelelő előadás kiválasztását hosszú töprengés előzi meg. Elolvassuk a kritikákat, magyartanárként megnézzük a tanmenetünket, osztályfőnökként végiggondoljuk az osztályunk ízlésbeli, érdeklődésbeli irányultságát... Az is eszünkbe jut, milyen jó lenne felkészítő, ráhangoló órát tartani a színházba indulás előtt, de egy ilyen óra kitalálására végképp nem mindig van módunk.

Az Örkényi István Színház ifjúsági programja, az IRAM **tanári háttéranyag és az előadáshoz kapcsolódó óravázlatok** biztosításával szeretne – elsősorban magyartanároknak – segítséget nyújtani abban, hogy tantárgyi és pedagógiai célkitűzéseiknek a leginkább megfelelő módon tudjanak közös színházlátogatásokat szervezni osztályaiknak, iskolai csoportjaiknak. Azt reméljük, hogy – leginkább az óravázlatok feladatötleteiből – nem csak ők, hanem az osztályfőnökök és más tárgyakat tanító kollégák is ötleteket meríthetnek, ha színházba mennének egy-egy diákcsoporttal.

Bízunk benne, hogy hasznosnak találják majd a kezdeményezést, a visszajelzéseket pedig örömmel várjuk!

Hudáky Rita

tanár

2013. szeptember 29.

TARTALOM

CSEHOV AZ ISKOLAI TANANYAGBAN	● 5. oldal
FELKÉSZÜLÉS – RÁHANGOLÓ ÓRA	● 6. oldal
A SZÍNHÁZLÁTOGATÁS FELDOLGOZÁSA – REFLEKTÁLÓ ÓRA	● 12. oldal
AZ ELŐADÁS SZÖVEGE ÉS A HOZZÁFÉRHETŐ FORDÍTÁSOK	● 22. oldal
ELEMZÉSI SZEMPONTOK A TOVÁBBI CSEHOV-ÓRÁKRA	● 23. oldal
AZ ELŐADÁS SZÍNLAPJA	● 24. oldal
AJÁNLOTT IRODALOM	● 25. oldal

CSEHOV AZ ISKOLAI TANANYAGBAN

Csehov legismertebb drámái közül bármelyik lehet tananyag a középiskolában, de – talán az elterjedt tankönyvek miatt is – leggyakrabban a *Sirályt* és a *Három nővért* választják a tanárok. A *Cseresznyészkert*ként ismert, de ezúttal az eredeti orosz címnek megfelelően *Meggyeszkert*ként bemutatott mű azonban ugyanúgy alkalmas arra, hogy a diákok megismerkedjenek Csehov világával, mint az előbbiek, vagy a ma már szintén ritkábban tanított *Ványa bácsi*. A választást esetleg épp az döntheti el, hogy melyik darabhoz talál a tanár színvonalas színházi előadást. Csehovot olvasni ugyanis a tapasztalat szerint igen nehéz. Ahogy drámai műveket olvasni általában is nehéz, hiszen az alapvetően nem olvasásra született színdarabok befogadásának természetes közege a színház.

Ám Csehovot nem csak olvasni nehéz, hanem előadni is. A *Meggyeskertről* (a műre ezentúl ezen a címen hivatkozunk) pedig több kritikus és tanulmányíró is állítja, hogy a benne ábrázolt bonyolult emberi tartalmak és viszonyok teljes mélységükben szinte megjeleníthetetlenek a színpadon. Többek között azért, mert Csehov dialógusai rendkívül telítettek, minden elhangzó mondatnak súlyos információértéke van. Ebből a szempontból egyáltalán nem mindegy, hogy a darabot korábbi feldolgozásokból ismerő (sőt a jelen előadást a korábbiakkal előszeretettel összevető) nézők, vagy úgyszólván „nulláról induló”, előismerettel lényegében nem rendelkező fiatalok ülnek a nézőtéren. A középiskolai tanároknak diákjaikkal kapcsolatban feltehetően inkább az utóbbi eset nehézségeivel kell szembenézniük. Mert bármilyen jó is egy Csehov-előadás, a rendkívül sűrített információadagolás miatt az előismeretekkel bíró néző van a legelőnyösebb helyzetben.

Mindezek alapján nincs könnyű helyzetben a tanár: egyfelől ahhoz, hogy a diákok igazán élvezzék az előadást, legjobb lenne már ismerniük a drámát, másfelől viszont Csehov esetében épp az olvasás fokozott nehézsége miatt is keressük a lehetőséget a műfaj természetes közegét jelentő színházi befogadásra.

FELKÉSZÜLÉS – RÁHANGOLÓ ÓRA

Az előadás elé ajánlott óratervet úgy állítottuk össze, hogy a mű előzetes elolvasása nélkül is használható legyen. A ráhangoló feladat azt a célt szolgálja, hogy a diákok minél jobban megismerkedjenek a *Meggyeskertben* színre lépő figurákkal, és így nagyobb esélyük legyen értő, elmélyült színházi élményben részesülni.

● **Játékos pontverseny csapatoknak:** A csoport létszámától függően valószínűleg dupla órára lesz szükségünk a versenyhez, amely – ha jól sikerül a játék –, sikerrel alapozhatja meg a szereplők ismeretét, sőt közel visz a valódi csehovi helyzetek megértéséhez is. Azon kívül, hogy a diákokat így játékkal, szerepléssel, versenyztetéssel motiváljuk, építhetünk arra, hogy miután beleélték magukat egy-egy olyan emberi szituációba, amilyenekhez hasonlóak az előadásban peregnek majd a szemük előtt, sokkal empatikusabban figyelik majd a színházi történéseket, amelyeket a számukra is immár „testközelből” megismert szereplők élnek át.

Csapatonként biztosítsunk egy-egy példányt a szereplők rövid, képes bemutatását tartalmazó mellékletből. Először adjunk időt arra, hogy a diákok megismerkedjenek az összes szereplővel, utána húzzák ki a saját feladatukat.

A feladat kisorsolásához készítsünk el előre két dobozt: az egyikből a feladatkártyákat, a másikkól pedig a szereplők nevét fogják kihúzni a csapatok. A nevekből mindig hármat húznak a gyerekek, ezért tartsunk készenlétben két tartalék névkártya-készletet: ha a kártyák elfogytak, újabb sorozatot teszünk a dobozba a következő csapatok számára.

A diákoknak női és férfi szerepeket kell eljátszaniuk, így valószínűleg több csapatban is előfordul majd, hogy férfi szerepet lányra, női szerepet pedig fiúra osztanak. Ez helyenként fel fogja erősíteni a játék groteszk jellegét, bohócszerűvé teszi a szereplőket, ami nem idegen a csehovi szándéktól (ld. az előadás színlapjára is kiírt *farce* műfajjelölést!). Kérjük meg azonban a gyerekeket, hogy semmiképp ne fajuljon szimpla bohóckodássá a jelenetük. Ha nem bízunk abban, hogy ez sikerülhet, készítsünk külön dobozt a férfi és női szerepeknek, és vegyük ki a feladatból a nemekre vonatkozó instrukciót.

Az időt a játékban igen szigorúan kell kezelni, ezért előre szabjuk meg a jelenetek maximális hosszúságát. A jelenetek bemutatása előtt adjunk minden csapatnak egy-egy pontozólapot, amelyen maguknak vezetik a pontjaikat.

- **Feladat** (3-4 fős csoportokban): Megkapjátok az összes szereplő képét és rövid bemutatását. Ismerkedjétek meg alaposan a szereplőkkel, mert a játékban majd fel kell ismerni őket! Fel is oszthatjátok egymás között, ki kinek a felismeréséért „felelős”.

Ezután húztok egy feladatkártyát és három nevet. A feladatkártyák alapján készüljétek fel egy néhány mondatos minijelenet előadására! A női és férfiszerepek kioszthatók ellentétes neműekre is, nem baj, ha ez kicsit groteszk hatást eredményez. Ha háromnál többen vagytok a csapatban, akkor ügyeljétek arra, hogy a jelenet megalkotásában annak a csoporttagnak is legyen feladata, aki nem szerepel! A jelenet bemutatása után a többi csoportnak ki kell találnia, mely szereplőket láthatták – fontos tehát, hogy ne hangozzanak el nevek, mégis felismerhetőek legyenek a figurák.

- **Pontozás:** Az egyes jelenetek után a csapatok felírják, hogy szerintük mely figurákat láthatták. A néző szerepű csapatok **minden általuk eltalált szereplő után kapnak egy-egy pontot**, tehát jelenetenként három pontot gyűjthetnek. Az előadó csapatnak arra kell törekednie, hogy se túl könnyű, se túl nehéz ne legyen a többiek számára a feladat, ezért ők is minden szereplőjük után kaphatnak az adott körben pontot: **ha az adott figurát legalább két rivális csapat eltalálta, de nem mindegyik, akkor két pontot, ha mindegyik csapat eltalálta, akkor egy pontot.** (Így a saját jelenettel akár hat pont is gyűjthető, ha a mini-produkció optimálisra sikerül: azaz sem túl nehéz, sem túl könnyű a többiek számára.)

Melléklet I. – A Meggyeskert szereplői: „urak”

<p style="text-align: center;">LJUBA</p> <p>A családban ő az anya. Van egy saját és egy fogadott lánya. Férje halála után nem sokkal folyóba fulladt a kislánya is, ő pedig a szeretőjével Párizsba ment. A vagyonát férje is és szeretője is jelentősen megapasztotta. Súlyos anyagi gondjai vannak, de a pénz nem érdekli, bárkinek ad, ha tud. Most – öt év után – hazatért otthonába, amelyhez egy gyönyörű, ám adósságokkal terhelt meggyeskert tartozik. A szeretője pedig máris visszavárja Párizsba...</p>	<p style="text-align: center;">GAJEV</p> <p>Ljuba bátyja. Billiárdmániás és mindig cukorkát szopogat. A birtok reménytelen pénzügyeit szeretné megoldani, de képtelen rá. Rengeteg badarságot beszél, ezért mindenki leinti. Jása nagyon idegesíti.</p>	<p style="text-align: center;">LOPAHIN</p> <p>Parasztfiúból lett gazdag ember, ötletes vállalkozó. Rajong Ljubáért, és vannak javaslatai az anyagi problémák megoldására: a meggyfákat ki kéne vágni, a birtok területét pedig bérbé lehetne adni. Olykor Trofimovon köszörüli a nyelvét.</p>
<p style="text-align: center;">VÁRJA</p> <p>Ljuba fogadott lánya. Rendben tartja a házat, a birtokot, dolgozik, kétségbeesetten próbálja megfogni a maradék pénzt. Mindenki azt kérdegeti tőle, mikor megy már férjhez Lopahinhoz.</p>	<p style="text-align: center;">ÁNYA</p> <p>Ljuba 17 éves lánya. Kiment az anyjához kicsit Párizsba, talán, hogy visszahívja. Most együtt érkeznek a birtokra. Igen tetszik neki Trofimov.</p>	<p style="text-align: center;">PISCSIK</p> <p>Szomszéd földbirtokos, neki is anyagi gondjai vannak, örökké és mindenkitől kölcsönkér. Narkolepsziás, lótol származtatja nemzetségét, sőt lónak titulálja önmagát. Időnként filozófusokra hivatkozik.</p>

Melléklet II. – A Meggyeskert szereplői: „szolgák”

<p style="text-align: center;">FIRSZ</p> <p>87 éves inas. Fő gondja gyerekként kezelt gazdája, Gajev öltöztetése. A múlt embere, alig hall, a jelen már nemigen jut el hozzá. Szerinte nagy szerencsétlenség volt a jobbágyok felszabadítása. Szívesen titulál bárkit „mulyának” és „zöldfülűnek”.</p>	<p style="text-align: center;">JEPIHODOV</p> <p>A birtok könyvelője. Mindig történik vele valami baleset, de tudálékos beszédstílusával is nevetségessé teszi magát. Szeretné feleségül venni Dunyasát, gitározik, rossz álmai vannak, revolverét öngyilkossági szándékkal tartja magánál.</p>	<p style="text-align: center;">PETYA TROFIMOV</p> <p>Örök diák, még nem végezte el az egyetemet. Ljuba meghalt kisfiának a házitanítója volt egykor. Ányának udvarolgat, de néha kijelentgeti, hogy ő „fölötte áll a szerelemnek”. Varját időnként Lopahinnal kötendő házassága miatt gúnyolja. A jövő, az igazságosság és az emberiség boldogsága filozofikus mélységben foglalkoztatja.</p>
<p style="text-align: center;">SARLOTTA</p> <p>Nevelőnő a családnál, elkísérte Ányát Párizsba. Mutatványosok gyereke, ezért mutatványokkal, például hasbeszéléssel szórakoztatja időnként a többieket. Nem tudja a korát sem, csak egy kutyája van. Szívesen beszélgetne néha, de nincs kivel.</p>	<p style="text-align: center;">DUNYASA</p> <p>Cseléd, de szeretné magát érzékeny úri hölgynek képzelni. Jepihodov megkérte a kezét, de Jasa a kelleténél jobban is megdobogtatja a szívét.</p>	<p style="text-align: center;">JASA</p> <p>Fiatal inas, a házból ő volt egyedül öt évig Ljubával Párizsban, és most nagyon lenézi az itteni világot. Még az anyjára se kíváncsi.</p>

Melléklet III. – Feladatkártyák

<p>1. csoport</p> <p>Húzzátok ki három szereplő nevét, és osszátok ki magatok között a szerepeket! Írjatok rövid, komikus jelenetet, amelyben az egyik szereplő felesleges, de nem veszi észre! Adjátok elő a jelenetet!</p>	<p>2. csoport</p> <p>Húzzátok ki három szereplő nevét, és osszátok ki magatok között a szerepeket! Írjatok rövid, fennkölt jelenetet, amelyben a szereplők furcsán elbeszélnek egymás mellett, mintha egyáltalán nem figyelnének egymásra! Adjátok elő a jelenetet!</p>
<p>3. csoport</p> <p>Húzzátok ki három szereplő nevét, és osszátok ki magatok között a szerepeket! Írjatok rövid, groteszk jelenetet, amelyet egy furcsa hang szakít félbe! Adjátok elő a jelenetet!</p>	<p>4. csoport</p> <p>Húzzátok ki három szereplő nevét, és osszátok ki magatok között a szerepeket! Írjatok rövid, tragikus jelenetet, amelyből kiderül, hogy az egyik szereplő élete teljesen kátyúba futott, és egy másik vigasztalja! A harmadik figura is viszonyuljon valahogy a helyzethez! Adjátok elő a jelenetet!</p>
<p>5. csoport</p> <p>Húzzátok ki három szereplő nevét, és osszátok ki magatok között a szerepeket! Írjatok rövid, abszurd jelenetet, amelyben az egyik szereplő valami nagyon fontosat mond a másiknak, aki ezt nem képes megérteni! Adjátok elő a jelenetet!</p>	<p>6. csoport</p> <p>Húzzátok ki három szereplő nevét, és osszátok ki magatok között a szerepeket! Írjatok rövid jelenetet, amelyben az egyik szereplő helyzete tragikus, mégis nevetségessé teszi magát! Adjátok elő a jelenetet!</p>
<p>7. csoport</p> <p>Húzzátok ki három szereplő nevét, és osszátok ki magatok között a szerepeket! Írjatok rövid, melankolikus jelenetet, amelyben az egyik szereplő oda nem illő módon filozofál, és nagyon komolyan veszi magát! Adjátok elő a jelenetet!</p>	<p>8. csoport</p> <p>Húzzátok ki három szereplő nevét, és osszátok ki magatok között a szerepeket! Írjatok rövid, bohóctréfára emlékeztető jelenetet, amelyben az egyik szereplő kiszolgáltatottá válik, a másik pedig érzéketlen vele szemben! Adjátok elő a jelenetet!</p>
<p>9. csoport</p> <p>Húzzátok ki három szereplő nevét, és osszátok ki magatok között a szerepeket! Írjatok rövid jelenetet, amelyben az egyik szereplő el akar intézni valami fontosat, amit végül nem intéz el, de úgy tesz, mintha minden rendben lenne! Adjátok elő a jelenetet!</p>	<p>10. csoport</p> <p>Húzzátok ki három szereplő nevét, és osszátok ki magatok között a szerepeket! Írjatok rövid jelenetet, amelyben az egyik szereplő úgy bánik egy másikkal, mintha az gyerek lenne! Adjátok elő a jelenetet!</p>

Melléklet IV. – Szerepkártyák

Ljuba	Gajev	Lopahin	Ánya
Várja	Piscsik	Firsz	Jepihodov
Petya Trofimov	Sarlotta	Dunyasa	Jasa

Melléklet V. – Pontozólap minta:

Csapat száma:	1. jelenet	2. jelenet	3. jelenet	4. jelenet	5. jelenet	6. jelenet	7. jelenet	8. jelenet
A megtippelt figurák
elért pontszám:								

(A csapat a saját jeleneténél értelemszerűen nem tippel figurákra. A táblázat a csapatok számától függően bővíthető.)

A játék során kialakuló előismeretek, várakozások, kérdések remélhetőleg megfelelő alapot adnak ahhoz, hogy diákjaink értő és intenzív figyelemmel kövessék az alapos szövegelemzésre és aprólékosan kidolgozott színészi játékra épülő előadást. Ennél a darabnál talán érdemes azt is megfontolni, hogy a színpadhoz közelebb eső (bár drágább helyárú) sorokba váltsunk jegyeket.

A SZÍNHÁZLÁTOGATÁS FELDOLGOZÁSA – REFLEKTÁLÁS

Mit láttunk? – Különös tárgyak, díszletek a színpadon

Az előadás legfeltűnőbb vizuális hatáselemeinek vizsgálatával akkor is elkezdhetjük a feldolgozást, ha egyelőre nem írtuk elő a dráma otthoni elolvasását. A látványtól indulva lehetőség van arra, hogy a diákokkal fokozatosan közeledjünk a csehovi dráma rejtettebb, belsőbb dimenziói felé, amelyek alaposabb vizsgálatához, megértéséhez már a szövegolvasást is megkívánhatjuk a magyarórán.

Indítsunk rövid frontális megbeszélést arról, hogy mit láttunk közösen, kérdezzünk rá az emlékezetes látványelemekre. Engedjük, hogy a diákok felsorolják a színpadkép feltűnő tárgyait: a mini szigeten álló műpalmát, az óriási műanyag macskafejet és a többfunkciós dobozt, amely leginkább hatalmas mobiltelefonra hasonlít, a második felvonás különös alufólia-díszletét, illetve a harmadik felvonás első felében függőlegesen le-fel járó hintákat. Addig ne rekeszük be a megbeszélést, amíg mindez elő nem kerül. Ha a diákok más látványelemeket is megemlítenek, például a feltűnően tarka ruhákat, az élő kutyát, a mini „könyvszekrényt”, az előadás végén használt ládát vagy a fényhatásokat, az szintén nagyon jó, biztassuk őket, hogy a következő feladatban, a rájuk osztott látványelem értelmezésekor nyugodtan kiterjeszthetik vizsgálódásaikat egy-egy őket érdeklő, további megfigyelésükre is.

- **1. feladat** (osztálylétszámtól függően 4-6 fős csoportokban): Csoportonként tegyetek kísérletet annak megmagyarázására, hogy a színpadon megjelenő, első ránézésre szokatlan, talán nem is odaillőnek tűnő tárgyaknak, színpadképi elemeknek milyen funkciójuk, jelentésük lehet az előadásban, hogyan értelmezik a megjelenített emberi problémákat, élethelyzeteket! Készüljete fel arra, hogy a csoportból valaki az osztály előtt is ismertesse a gondolataitokat!

A csoport: MÚPÁLMA

Milyen térben áll? Mi lehet a kapcsolata azzal a térrel, amelyben látjuk? Milyen anyagból készült? Mit képviselhet? Mely szereplők viszonyulnak hozzá erősebben, mint a többiek?

B csoport: MACSKAFEJ

Milyen térben áll? Milyen teret képvisel ő maga? Mely szereplők bújnak bele, használják, közlekednek rajta keresztül, lépnek ki belőle? Mihez hasonlít kinyitva? Mivé válik az előadás végén?

C csoport: ÓRIÁSI MOBILTELEFON

Mi a tárgy funkciója, kinek és milyen üzenetek érkeznek rajta? Ki és mire használja nem telefon-mivoltában? Mi rokonítja a másik két fő berendezési tárggyal (a pálmával és a macskafejjel)?

D csoport: EZÜST FÓLIA

Milyen helyszínen játszódik ez a felvonás? Mennyiben más ez a tér a másik két felvonáshoz képest? Hogy helyezkednek el a színészek a fóliához képest? Mi lehet ennek a jelentősége? Milyen alakúak a fólián látható kivágatok? Milyen motivikus kapcsolatban áll ez az alakzat az első felvonás látványvilágával? Milyen – a felvonásban többször is emlegetett – természeti képződményhez hasonlítható a fóliasáv?

E csoport: HINTA

A felvonásban egy táncos estély zajlik. Hogyan valósítja meg ezt a színpadi látvány? Mennyiben tánc és mennyiben nem tánc az, amit itt látunk? Hogy hat a látvány az időérzékünkre? Milyen fontos eseményről várnak a szereplők közben híreket?

Közzététel: A diákok kreativitásától és érzékenységétől függően nagyon sokféle eredmény születhet. Fontos, hogy az értelmezés közben szabadon működjön a fantázia!

Ötletek a megoldáshoz:

Műpálma:

A műpálma egy mini műszigeten áll. Olyan szigeten, amilyenek a mesekönyvekben vagy a rajzfilmekben ábrázolják olykor a kicsi, lakatlan szigeteket. Picit ki is emelkedik ez a sziget a színpadból, így egy másik színpad is képződik a térben, amelyre felállhatnak a szereplők. Az előadás végén a pálma leveleit szedegeti le Jephodov Dunyasa segédletével – a gesztus megfeleltethető a meggyfák kivágásának –, rájuk is szólnak, hogy legalább addig ne tegyék ezt, amíg Ljuba még itt van. Az immár **terméketlen, de még szépen virágzó meggyfák vizuális jele, értelmezője** is tehát ez **az ormótlan, hangsúlyozottan műanyagból gyártott, túlméretezett, szétszedhető és összerakható játékszernek látszó tárgy.**

Csehov drámájának bármely színpadra állításakor alapkérdés a „kert” megmutatása, jelzése, hiszen a kert varázsa körül forog az egész cselekmény. A poétikus, csak a fényre, lebegésre építő klasszikus megoldások helyett Ambrus Mária díszletében **nagyon anyagszerű és harsányan nem-mimetikus elem a műpálma: az „igazság”, az önazonosság feltűnő és tovakodó hiánya** folyamatos rákérdezésre készlet: **miről is beszélünk, amikor a meggyeskertet emlegetjük?**

(Míg a műpálma meghökkentő módon ellene is dolgozik annak, hogy meglássuk benne általa a „meggyeskertet”, addig a szereplők által viselt **ruhák viszont rendre hordozzák a meggy pirosát, a fa zöld és barna árnyalatait, a kert virág-színeit.** Hogy kinek mely színekből mennyi jut, az külön részletes elemzés tárgya lehetne.)

A műpálma jelenléte arra is alkalmas, hogy felbontsa, **elbizonytalanítsa a „kint” és a „bent” dimenzióit**, így erősítse a kert-motívum jelképi értelmezését. Ez a kert – bármilyen is legyen – bent van abban a térben, amelyet vizsgálunk: a két felvonáson keresztül **átjárónak használt, gyerek nélküli „gyerekszobában” önmagán túlnőtt groteszk játékszerként, avagy a magát a kerttel azonosító Ljuba lelkének hamis, kivetített illúziójaként.**

Macskafej:

Az előadás emblemikus tárgya, melyhez sokrétű jelentésrétegek kapcsolhatók. A **fej maga is szoba**, szoba a gyerekszobában. Ánya oda megy aludni az első felvonásban, amikor Csehov instrukciói szerint a gyerekszobában vagyunk, ahonnan a jelenleg legfiatalabb családtag, de már szintén nem gyerek Ánya szobája nyílik. Ányáról Gajev kijelenti, hogy **az anyja hasonmása, az ő fiatalkori énjének megisméltése**. A színpad a már rég nem gyerek Ljuba belülről látható gyerekszobája, amelyet a benne elhelyezett műpálma (is) a hazatérő nő szimbolikus (tehát bizonyos értelemben lelki, részben a múltját képviselő) terévé tesz. Ha a macskafejet kinyitják, egy belül üres, ám éppúgy bordázott, csupasz szerkezet tárul fel, mint a színpad teljesen fedetlenül hagyott belső tere: **a kis térben ismétlődik meg a nagy**. Az egyik szereplő (az anya) világából, **múltjából lép elő, termelődik újjá** a másik szereplő (a lány) világa. A kint és a bent határát tehát nem csak a pálma miatt érzi feloldva, elbizonytalanítva a néző.

A macskafej azonban jóval több ennél. Innen varázsolja elő Sarlotta bűvészlucija Ljuba édes- és fogadott leányát. A fej **a ház, a birtok határa, bejárata, előszobája**, amin keresztül Lopahin többször is megérkezik, behatol, hogy meghódítsa, elfoglalja ezt a világot. És végül a macskafej az ottfelejtett, bezárt **Firsz utolsó „háza”** is, amelynek ablakán a záróképben kinéz.

A macskafej tehát egy metonimikusan alkalmazott díszletelem, amely azáltal tudja **részként képviselni az egészet**, az elvesző házat, az elvesző életet, hogy bezárul, kinyílik, el lehet tűnni benne, és elő lehet lépni belőle. Fejként mintha egy **tudat, egy psziché** megtestesítő jele lenne, ám állatfej, játékszer és torzó, ezért tudatként mégis **redukált**.

A gyerekszoba játékszerekből álló tárgyvilágához tartozna a pálmával együtt, csak épp **fenyegetően óriásira** nőtt. Folyamatosan átértelmeződik, és végül nem rögzül hozzá egyértelmű jelentés.

Óriási mobiltelefon:

Elsődleges funkciója, hogy a **Párizsból érkező üzeneteket** megmutassa. A csehovi instrukciók szerint táviratok potyognak ki Ljuba zsebéből, az előadásban ezek helyett érkeznek az sms-ek, és villog figyelmeztetően és egyre sürgetőbben a képernyő, jelezve, hogy Ljuba bármelyik pillanatban ismét a távozás mellett dönthet. A párizsi szerető léte garantálja a **menekülő utat visszafelé**, elsősorban persze nem gyakorlati, hanem lelki értelemben. A doboz, amelyről kiderül, hogy mobiltelefon, **ülőhelyként** is képes funkcionálni **Ljuba számára**. Ő rátelepedhet, sőt rá is feküdhethet az alkalmatosságra, miközben a többi szereplő vagy áll az előadásban, vagy legfeljebb a mini szigeten pihenhet le, a pálma alatt. Ha a **pálma a meggyeskert-illúzió** megjelenítője, akkor **a mobiltelefon a Párizs-illúzióé** – és Ljuba fenntartja magának a lehetőséget, hogy ha az egyik összeomlik, akkor visszamenekülhessen a másikhoz.

→ A színpadon látható három túlméretezett játéktárgy együtt az **emberek közötti inadekvát viszonyok, az otthonosságát veszített otthon és az éretlenség** jelölőivé válik.

Ezüst fólia:

A négy felvonásos csehovi dráma második felvonása Zsótér Sándor hármastagolású rendezésében középső felvonássá lesz, és ahogy Csehovnál is, a **kinti teret** mutatja meg az egyébként bent játszódó jelenetekkel szemben. Ez a díszlet is rendkívül stilizált: a színpad mélységét erősen csökkenti a függőlegesen elhelyezett ezüst fólia, amelyen pálmafaalakú kivágatok engednek átlátni. A **kivágatok negatívként ismétlik meg a benti műpálma motívumát**, így a **benti és kinti valóság felcserélésének**, összemosásának érzete tovább erősödik – mintha a kertet képviselő fának **a kinti világban pusztán az üres helye létezne**

máris.

A fólia előtt és mögött állva beszélnek a színészek, gyakran ki a közönségnek, nem egymásnak. Miközben **a fólia tükörként** veri vissza a rá irányuló reflektorok fényeit, Ljuba a színpad elejére lépve, a közönség felé mondja el, hogy „Nem színdarabokat kell néznetek, nézzetek gyakrabban magatokra.” – A **színháznak (olykor közhelyesen) tulajdonított tükör-funkció** így a szaggatott, hiányaiban is jelentésszerű tükröző háttérrel érdekes vizuális értelmezést kap.

A csehovi instrukció szerint a jelenet egy mezőn játszódik, a fő díszlet egy romos, nem használt kápolna, kút, sírkövek. A **természetben** vagyunk, az emberi világ a **transzcendencia (vallás) által immár nem kísért halálélményben** képviselteti magát. Ám a jelenet során erre nem reflektálnak közvetlenül a szereplők, és a környezetük kellékeiről sem beszélnek. Többször is szó esik viszont a folyóról: „**itt, a folyóba**” fulladt bele egykor Ljuba kislánya, és a folyó az, amit soha többé nem akart látni. A folyónál vannak tehát a szereplők, a **halál közelében**.

A felvonás kétharmada körül – pontosan azután, hogy Lopahin a **természetben megélt transzcendenciáról és transzcendenciahiányról** fogalmaz meg töredékes gondolatokat, majd Gajev bejelenti, hogy „lement a nap”, és a maga módján ő is a természetről, életről és halálról kezd szónokolni, de szokás szerint leintik –, a nagy csendben **különös, „elpattanó húr hangja”** csattan el. Az előadásban villogó fényjelenség is kíséri a hangot, amely a fólián kísértetiesen tükröződik. A szereplők megpróbálják értelmezni a különös élményt, amit az öreg Firsz az egykori **szerencsétlenséggel, a szabadsággal** köt össze. Ezután halad át a színen a **koldus csavargó**, aki szintén egy folyóról, a Volgáról szaval, miközben pénzt szerez az épp itt időző társaságtól. A vándor **sűrítve, egyetlen kétperces jelenetben** teszi azt, amire a jelenlévő társaság majd szép lassan kényszerül rá: megy az egész művet keretező színhely, a vasútállomás felé. Távozik innen.

Egy furcsa **világvégi élmény** és találkozás zajlik itt úgy, hogy senki nem veszi észre. A „**transzcendens távlat elvesztése**” **különös szabadságként** mutatkozik meg a „halál és az élet határvidékén” – nagy szavak helyett azonban a szereplők inkább folytatják szokásos szövegelésüket, kis játékaikat, és úgy tesznek, mintha élnének. A visszaverő-tükröző halál-folyó fólia gondoskodik róla, hogy ha a szereplők nem is, de a néző érzékeljen valamit abból, ami történt.

Hinta:

„[A] harmadik felvonásba sűrűsödik a dráma. [...] arra a napra tették a táncmulatságot, amikor az árverést a városban. [...] Az egyidejűség csak látszat, valójában már minden eldőlt [...] a hír, a végzet már úton van. De a színpadi idő áll, bevárja a valóságos időt. [...] Csehov sehol másutt nem dolgozott ilyen apró, minijelenetekkel, a képváltások ilyen burleszkfilmszerű mozaikjával: az idő áll – várakozunk –, mégis minden rohan valami felé; [...] Ez a **haláltánc valójában a sorsdöntő esemény után** játszódott, ettől volt olyan **valószerűtlen.**” – Az idézetek Almási Miklós elemzéséből származnak. Nem könnyű látványt, érzéki élménnyé tenni a nézőben mindazt, amiről az esztéta ír. Zsótér Sándor rendezésében sikerül láthatóvá tenni a lehetetlent: a szereplők **passzív, mozdulatlan tánc** lényegében **horizontális mozgás nélkül**, pusztán csekély függőleges irányú elmozdításokkal valósul meg. Lebegnek – táncuk, miképp a létük is, **elszakad a földtől, a stabilitástól, a megalapozottságtól.**

Az előadás erőteljes vizualitásának elemzése után még egy feladatot javaslunk, amelyhez egyelőre szintén nem feltétlenül szükséges a dráma olvasása. Csehovnál négy felvonásból három egy-egy igen figyelemreméltó bemutatkozó monológgal kezdődik. Az első felvonásban mindössze néhány bevezető mondat után Lopahin beszél önmagáról hosszabban, a második Sarlotta, a harmadik pedig Piscsik bemutatkozásával indít. Mivel Zsótér Sándor rendezése éppen ezeket a felvonáskezdeteket hagyja meg, míg a negyedik előtt nem tart szünetet, különösen feltűnővé válik a felvonások nyitánya közötti párhuzam. Indokolt tehát, hogy közelebbről is szemügyre vegyük a három bemutatkozó szöveget.

- **2. feladat** (pármunkában vagy kiscsoportokban): Olvassátok el, és hasonlítsátok össze az első, második és harmadik felvonás elején hallható bemutatkozó monológokat Ungár Júlia fordításában! Milyen alapvető problémákat járnak körül? Milyen személyiségként mutatkoznak be az elmondóik? A darabbeli sorsuk, helyzetük ismeretében hogy értékelitek az elmondottakat, illetve azt a dramaturgiai funkciót, amit egy-egy felvonás nyitányaként töltenek be ezek a monológok?

Szövegmelléklet – Bemutató monológok az első, második és a harmadik felvonás elejéről

I.

Lopahin

Ljubov Andrejevna öt évig külföldön élt, nem tudom, milyen most, milyen lett... Jó ember. Fesztelen, egyszerű ember. Emlékszem, amikor tizenöt éves voltam, kamasz, az én megboldogult apám - itt üzletelt akkor a faluban, a boltban – képen törölt, ököllet, vér folyt az orromból... Együtt jöttünk valamiért ide, és ő ittas volt. Ljubov Andrejevna, ahogy most emlékszem, még fiatalka, olyan véznácska, odavezetett a kézmosóhoz, itt, épp ebben a szobában, a gyereken. Ne sírj, parasztfióka, mondja, a menyegződig begyógyul... Parasztfióka... Apám, igaz, paraszt volt, én meg tessék, fehér mellényben, sárga magas szárúban. Disznó túr a kalácsban. Csakhogy gazdag, sok pénz, de ha gondolkodni és kiigazodni, akkor a paraszt, paraszt... *(Belepörget a könyvbe.)* Tessék, olvastam ezt a könyvet, és semmit nem értettem. Olvastam, és elaludtam.

II.

Sarlotta

(gondolatokba merülve). Nekem nincs személyim, nem tudom, hány éves vagyok, és nekem úgy tűnik, hogy fiatalka vagyok. Amikor kislány voltam, az apám és az anyukám vásárokbá jártak, és műsort adtak, nagyon jókat. Én salto mortalét csináltam, és más vicces mutatványokat. És amikor apája és anyája meghalt, engem egy német úri hölgy vett magához, és elkezdett tanítani. Jó. Felcseperedtem, aztán elmentem nevelőnőnek. De honnan és ki vagyok – nem tudom... Kik a szüleim, lehet, meg se esküdtek...nem tudom. *(A zsebéből uborkát vesz elő, eszi.)* Semmit sem tudok. *Szünet* Annyira jól esne beszélgetni, de nincs kivel... Senkim sincs.

III.

Piscsik

Sűrű a vérem, már kétszer megütött a szél, táncolnom nehéz, de ahogy mondják, falkaszellem, ugatsz, nem ugatsz, csóválod a farkad. Az egészségem, mint a lónak. Megboldogult szüleim, mókamesterek, mennyek országa, a származásunkkal kapcsolatban azt mesélték, lehet, hogy a Szimeonov-Piscsikek ősi nemzetsége még az ókorból, attól a lótól származik, akit Caligula a szenátusba ültetett... *(Leül.)* De a baj: pénz nincs! Éhes kutya csak a húsban hisz... *(Horkol, majd szinte azonnal felrebben.)* Így én... én csak a pénzről tudok....

Ötletek a megoldáshoz:

Lopahin: Első monológjából kiderül, hogy Ljuba öt év (!) távollét után is rendkívül fontos számára, róla gondolkodik, miatta van itt (végül is egy idegen házban) éjjel kettőkor (!). Számot vet az **identitásával**, úgy tűnik, elsődleges céljai között szerepel **önmaga újrafogalmazása** a származásához képest. Könnyen lehet, hogy a két dolog összefügg, hogy részben épp azért próbál parasztból könyvolvasó művelt emberré válni, hogy az alapélményt jelentő **nőhöz felnőhessen**. (Érdekes viszont, hogy néhány mondattal később figyelmezteti Dunyasát: maradjon csak önmaga, ne akarjon kisasszonnyá válni.)

Sarlotta: A darab különös, bohócszerű figurája, vele kapcsolatban is felvethető, hogy egyáltalán mi dolga ezen a birtokon. Jellemző, hogy a bemutatkozó monológja elmondásakor is éppen egy szerelmi háromszög mellett tölti be a **felesleges** negyedik szerepét. Lopahinhoz hasonlóan ő is a származásáról, az **identitásáról** gondolkodik, ám ő eljut a **semmibe vetettség** kimondásáig. **Lényeglátó bölcsességére** nem tart igényt senki, társalkodónőként nincs beszélgető partnere. A harmadik felvonásban mutatóványosként, **pszeudo-művészként** szerepel, a zárlatban ő az, akinek sorsáról még színleg sem próbál meg gondoskodni senki.

Piscsik: Ő is **öndefiníciót** ad, és a saját **identitását** vizsgálja. Az első két nyitány-monológhoz hasonlóan Piscsik is szóba hozza a szüleit, mondván, hogy a család Caligula lovától eredezteti magát, majd később a darabvégi búcsújában ugyancsak lóként nevezi meg önmagát. Figurájával a darabban körüljárt identitásprobléma végképp az **abszurd irányába** csúszik. Az önazonossággal összefüggésben emlegetett **pénz témája összecseng Lopahin kérdésfelvetésével**, ám Piscsik semmilyen összefüggésbe nem próbálja ezt beágyazni. Személyisége **szétesettnek** látszik, ennek jele az is, hogy bármikor hirtelen elalszik, felébred.

→ A három monológ egyaránt az identitás kérdését feszegeti, miközben a probléma megfogalmazása egyre inkább tolódik az abszurd felé. Valószínűsíthető, hogy a többi szereplővel kapcsolatosan is érdemes lenne végigvinni a vizsgálódást.

Kiegészítés Lopahin alakjához:

Lopahin a darab kulcsfigurája, Csehov szerette volna, hogy Sztanyiszlavszkij maga játssza el szerepét. (Csehov szereposztási javaslataival kapcsolatban egyébként érdekes információk olvashatók a műsorfüzetben.) Hagyományosan – tulajdonképpen Trofimov szavaival egyetértésben – a modern idők pénzemberét látták benne, aki kíméletlenül átgázol a múlt értékein. Ma már, így az Örkény Színház előadásában is, sokkal összetettebb figuraként tekinthetünk rá.

Bemutatkozó monológja után, a társaság megérkezését követően, ahogy csak szóhoz jut, mohó türelmetlenséggel megvallja az érzéseit az asszonynak, aki azonban meg sem hallja őt: még a szekrényének is több érzelmet szentel, mint neki. Lopahin ezután, részben talán hogy mégis megnyerje valahogy a nő figyelmét, témát vált, és a család reménytelen anyagi helyzetének megoldására tesz javaslatot. **Olyan nyelven próbál kommunikálni, amit ismer, és amit sikeresen használ:** az anyagi megoldások, a pénz nyelvé. **Ljuba számára viszont ez a legérthetlenebb nyelv,** épp ezt a nyelvet végképp nem beszéli. Csak valami homályos, ösztönös módon értheti a férfit, ezért (is) próbálja maga helyett újra meg újra Varját a figyelmébe ajánlani. A legélesebb jelenet ezzel kapcsolatban a 2. felvonásban zajlik, amikor Ljuba egészen hanyagul, az összeg megnevezése nélkül újabb kölcsönt kér, és magától értetődően épít arra, hogy a férfi neki bármit megadna, majd a következő megszólalásában szinte odatolja őt Várjához, hogy vegye feleségül. A megalázó helyzetben (a műveletlen!) **Lopahin a Hamletből idézve (!)** fejezi ki tiltakozását: „Ophélia, menj kolostorba...” – Az idézet sajátosan árnyalja a Lopahinról alkotott képünket: ha köze van Hamlethez, akkor nagyon is mélyen lehet **problémája a női nemmel.** Ha ő még kamaszkorából őrzi a lelkébe ivódott emlékeket egy csodált, de nála idősebb, felnőtt nőről, akkor megkockáztatható, hogy bizonyos értelemben anyakomplexusa van (ahogy Hamlet anyjával való viszonya is könyvtárnyi irodalom tárgya). A darab **egyetlen – mégpedig igen problematikus – anyaszereplője pedig Ljuba.** Nagy Zsolt játéka a végkifejletben a kétségbeeséssel és az összeomlással határozottan tudja megmutatni a látszólagos győzelmet, a meggyeskert megszerzését: Lopahin nem azt szerzi meg, amire vágyott, mert amire vágyott, az valójában megszerzhetetlen számára.

AZ ELŐADÁS SZÖVEGE ÉS A HOZZÁFÉRHETŐ FORDÍTÁSOK

Ha a munka folytatásaként a dráma közös elolvasása, részletesebb értelmezése mellett döntünk, akkor értelemszerűen ennek a műnek a segítségével is hiánytalanul megtaníthatjuk azokat a fogalmakat, amelyet Csehov kapcsán előír a kerettanterv (drámaiatlan dráma, a sajátos párbeszédtechnika jellegzetességei, párhuzamos monológok, új játéktípus, stb.).

Az Örkény előadása saját fordítást használ (Ungár Júlia dramaturg munkáját), míg az órán valószínűleg Tóth Árpád szövegével dolgozhatunk, mert a legtöbb kiadás ma is azt jelenteti meg nyomtatott formában. Sok diák olvas azonban inkább interneten, ők a Magyar Elektronikus Könyvtár honlapján megtalálható Elbert János-fordításra fognak rábukkanni. Érdekes tehát röviden kitérni arra, hogy minden fordítás egyben értelmezés is, amelyek között jelentős hangsúlyeltérések lehetnek. Ungár Júlia fordítása például közel van a mai élő beszédhez, az ő szövege simítja ki legkevésbé a szereplők helyenként szinte roncsolt nyelvhasználatát. Ha Tóth Árpádéhoz képest modernebb szöveget szeretnénk a diákok kezébe adni, másolhatunk nekik részleteket Spiró György fordításából is, amely a *Közelítések – Közvetítések* című kötetben megjelent és hozzáférhető. Ebben a kötetben egyébként két érdekes tanulmány is olvasható a magyar Csehov-fordításokról.

ELEMZÉSI SZEMPONTOK A TOVÁBBI CSEHOV-ÓRÁKRA

Összeállításunk végén egy kérdéssor segítségével szeretnénk még néhány ötletet adni a drámát érintő vizsgálódások lehetséges folytatásához. A pusztán inspirációnak szánt felvetések nagy részével kapcsolatban a színlap után található szakirodalom ad kidolgozott elemzéseket.

- Hogyan keretezi a pályaudvar mint helyszín a darab cselekményét, és mennyiben erősíti az átmenetiséget, az idegenséget, az otthontalanság érzetét?
- Hogyan válik Lopahin a fenyegető idő képviselőjévé? A különböző korú szereplők szubjektív időélményét elemezve hányféle idő él egymás mellett a színpadon?
- Milyen értékeket képviselnek és milyen önmegértésre képesek a – néha csupán egy-egy funkcióra redukált – szereplők?
- Mennyire tükrözi a valóságot a ráhangoló órán használt felosztás, mely szerint a figurák egyik fele az „urak”, másik fele a „szolgák” csoportjába tartozik? Kik hogyan mozdulnak el ettől a leegyszerűsített besorolástól?
- Milyen kérdések, problémák sűrűsödnek Ljuba alakja körül? Milyen jelentéseket hordoz az, hogy ő azonosítja magát a kerttel? Láthatóvá, állandóvá válik-e az alakja, vagy kisiklik az értelmezési kísérletek elől?
- „A hősök [...] éppen a *Cseresznyeskert*ben mutatkoznak a leginkább eltárgyasult alakoknak, mechanikus szerkezeteknek. Jól mutatja ezt Sarlotta Ivanovna, a nevelőnő (!) cirkuszi bábfigurája, Gajev minden helyzetben az emberi szituációhoz inadekvátan és mechanikusan végrehajtott biliárdjátékos-mozdulata és kimondott biliárd-szakkifejezése, amely olyannyira rányomja bélyegét az egész darabra, hogy a szereplők közötti viszony leginkább a biliárdgolyók esetleges és mechanikus összeütközéséhez hasonlítható” (Goretity József) – Találunk-e további példákat az elemző által említett inadekvát cselekvésekre, eltárgyasult emberi viszonyokra?
- „A komédia forrása itt a figurák *képességei* és *életszerepei* közötti abszurd meg nem felelés.” (Almási Miklós) – Indokolt-e az előadás címlapján a *farce* műfajjelölés?
- „Csehov új *befogadómódot* épít bele a drámába. Nem a néző megértésére, hanem tanácsstalanságának provokációjára épít. Kiszakítja közönségét az addig megszokott nézőtéri reakciók sémáiból [...] minduntalan kielégítetlenül hagyja átélésigényét.” (Almási Miklós) – Az elemző melyik szava jellemzi leginkább saját nézői élményüket: a „megértés”, a „tanácsstalanság”, a „provokáció” vagy az „átélés”?

Anton Pavlovics Csehov: Meggyeskert

Farce négy felvonásban

Fordította: Ungár Júlia

Ranyevszkaja Ljubov Andrejevna, földbirtokosnő
Ánya a lánya, 17 éves
Várja, a fogadott lánya, 24 éves
Gajev Leonyid Andrejevics, Ranyevszkaja bátyja
Lopahin Jermolaj Alekszejevics, kupec
Trofimov Pjotr Szergejevics, diák
Szimeonov-Piscsik Borics Boriszovics, földbirtokos
Sarlotta Ivanovna, guvernant
Jepihodov Szemjon Pantyejevics, irodai alkalmazott
Dunyasa, szobaleány
Firsz, inas, 87 éves öreg
Jasa, fiatal inas
Arra járó

Díszlet
Jelmez
Dramaturg
Zeneszerző

Rendező

Kerekes Éva
Takács Nóra Diána
Szandtner Anna
Debreceny Csaba
Nagy Zsolt mv.
Vajda Milán
Znamenák István
Trokán Nóra mv.
Fehér László eh.
Kádár Lilla eh.
Békés Itala
Rada Bálint eh.
Ficza István

Ambrus Mária
Benedek Mari
Ungár Júlia
Tallér Zsófia

Zsótér Sándor

Bemutató: 2013. október 12.

IRODALOM

- Almási Miklós: *Búcsú egy láthatatlan vasútállomáson*. In: Almási M.: *Mi lesz velünk*, Anton Pavlovics? Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1985. 225-285.
- Balassa Péter: „Dolgozni, dolgozni!”? A munka Csehov négy darabjában. In: Balassa P.: *Majdnem és talán*, T-Twins Kiadó, 1995. 157-168.
- Anton Pavlovics Csehov: *Cseresznyés kert a Színházban*. Szerkesztette: Kutszegi Csaba és Varga Kinga. Színház.net, 2013
- Goretity József: *Széljegyzetek Spiró György Cseresznyés kert-fordításához* In: *Közelítések–Közvetítések*. Anton Pavlovics Csehov. Szerk. Regéczi Ildikó. Didakt Kiadó, Debrecen, 2011. 158-167.
- *Közelítések–Közvetítések*. Anton Pavlovics Csehov. Szerk. Regéczi Ildikó, Didakt Kiadó, Debrecen, 2011.
- Regéczi Ildikó: *A kétségbeesés forrása (Cseresznyés kert)*. In.: Regéczi I.: *Csehov és a korai egzisztenciabölcselet*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2000. 128-144.

